

การศึกษาแบบเน้นคุณค่า นำมนุษย์สู่อิสรภาพทางปัญญา VALUE-BASED EDUCATION : KNOWLEDGE ACQUIRED TO ATTAIN LIBERATION

อมรรัตน์ วัฒนารัตน์¹
Amornrat Wattanatron

บทคัดย่อ

บริบททางสังคมในการดำรงชีวิตของคนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับแรงผลักดันลบ อันได้แก่ ความเห็นแก่ตัว ความเกลียดชัง การก่อการร้าย ความรุนแรง เหล่านี้ล้วนสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมโลก ซึ่งทำให้สังคมปัจจุบันไม่อาจปฏิเสธ ‘การศึกษาแบบเน้นคุณค่า’ (Value-based Education : VBE) ได้ VBE เน้นการเรียนรู้ด้วยชีวิตและจิตวิญญาณ การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับผู้อื่น และการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่อิสรภาพทางปัญญา อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ของ VBE จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้กับครูผู้สอนมาก่อน นอกจากนี้ยังต้องฝึกการสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะตามแบบ VBE เพื่อการถ่ายทอดการเรียนรู้แบบ VBE ให้เกิดในตัวผู้เรียน กิจกรรมเรื่องเล่า โคลงกลอน เพลง หรือการจัดค่ายให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เป็นอิสระปราศจากความกดดันใดๆ จะสามารถนำผู้เรียนสู่การเปิดใจและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบเน้นคุณค่าได้ในที่สุด

Abstract

Social context of human existence in the 21st century has to be confronted with negative forces like; selfishness, hatred, terrorism, violence which now become day-to-day problems in the world. This doesn't allow us to postpone Value-based Education (VBE) ; learning with life and spirit, learning in association with others as well as learning to attain liberation . However, the learning content, method of teaching and learning, learning process of VBE need to be trained to be used in teachers beforehand. How to create a special environment and then to transform VBE in students should also be trained. With story-telling, poems, songs or activities in a special camp equipped with the environment free from stress, VBE would let the learners open up the mind and participate in deep listening. This eventually achieves value-based learning outcomes.

เกริ่นนำ

“Education opens up our mind, but Value-Based Education (VBE) gives us purity of heart too; education provides us with skills, but VBE provides us sincerity too; education extends our relationship with the world, but VBE links us with our own family members too.

Education need makes our living better, but VBE makes our life better too; education teaches us to compete with others, but VBE encourages us to be complete too; education makes us a good professional, but VBE makes us a whole human too; education takes us to the top, but VBE takes the whole society to the

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

top. Education gives us capacity of better learning, but VBE gives us the tools for a deeper understanding too; education gives us 'Anna' , but VBE provides us 'Ananda' too; education may bring limitation, but VBE is for liberation. After all right education mean 'Sa Vidya Ya Vimuktaye'. It means that 'knowledge' is what helps us to attain liberation.

(Vidyaya-Amritam_Ashnute, 2009)

จากข้อความข้างต้นจะพบความหมายใหม่ของการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาแบบเน้นคุณค่า(VBE) ตามที่ Vidyaya-Amritam_Ashnute (2009) นักการศึกษาชาวเนปาล ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง Value-based Education : Wisdom provides immortality ว่าการศึกษาแบบเน้นคุณค่าสามารถแยกให้เห็นประเด็นสำคัญเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) VBE เน้นการเรียนรู้จากชีวิตและจิตวิญญาณมากกว่าการศึกษาแบบเดิม 2) VBE เน้นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับผู้อื่นมากกว่าการเรียนรู้เดี่ยว 3) VBE มีเป้าหมายอยู่ที่การเรียนรู้เพื่อการได้มาซึ่งความมีอิสรภาพทางปัญญามากกว่าการเรียนรู้ภายใต้ข้อจำกัด ดังนั้น VBE จึงน่าจะถูกนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติทางการจัดการศึกษาสำหรับสังคมยุคศตวรรษที่ 21 ในสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกหนแห่งในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งตามแนวคิดนี้มิได้มองการศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นเพียงทางออก (exit route) กับการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล แต่เป็นการเริ่มต้นของการเดินทาง (The beginning of the journey) ของชีวิตที่เราต้องใช้ช่วงเวลานึงในชีวิตในการเรียนรู้เพื่อความอง

งามทางบุคลิกภาพของบุคคลทั้งภายนอกและภายในอย่างสมดุล ด้วยสันติสุขและสามารถปลุกจิตวิญญาณของมนุษย์แต่ละคนให้ตื่นขึ้นได้

การศึกษาเพื่ออิสรภาพทางปัญญา

ผู้เขียนชาวเนปาลท่านนี้เสนอแนวคิดเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการจัดการศึกษาที่เน้นคุณค่า ด้วยการนำเสนอให้มีการใช้การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการเยียวยาสังคม เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏว่าผู้เขียนได้ใช้ข้อความตอนใดตอนหนึ่งเชิญชวนผู้อ่านรูปแบบการสอนแบบนี้ไปใช้อย่างเป็นกิจจะลักษณะ แต่กลับใช้การนำเสนอภาพบริบททางสังคมที่เป็นปัญหาปัจจุบันของโลกและประเทศเนปาล แล้วโน้มน้าวผู้อ่านให้เห็นด้วยกับทางเลือกใหม่ในการจัดการศึกษาแบบ VBE เสนอให้สำหรับการอธิบาย VBE ในบทความฉบับนี้ประกอบด้วย 13 ตอนสั้นๆ ดังนี้

1. What is the Value-Based Education?
2. Why is VBE needed?
3. History of Value-based Education in Nepal
4. What are Universal Values?
5. What are National and Cultural Values?
6. International Practices of VBE
7. How to implement VBE?
8. VBE Teaching and learning Methods:
9. Practices of VBE in Nepal :
10. Information Contribution for VBE in Nepal
11. Consequence of the Current Education System in Nepal:

12. Commitment for VBE

13. Conclusion

จุดเห็นของบทความ

1. บทความได้นำเสนอภาพความขัดแย้งในสังคมยุคปัจจุบันได้อย่างคมชัดด้วยถ้อยคำ ภาษาที่ตรงไปตรงมา น่าจะทำให้ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องหันมาสนใจกับการจัดการศึกษาแบบ VBE และเห็นว่าเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องนำ VBE มาใช้เยียวยาสังคมปัจจุบัน ดังข้อความต่อไปนี้

‘ในขณะที่จำนวนผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่การขาดกรรม ความเกลียดชัง และความเห็นแก่ตัวกลับแผ่ขยายเหมือนไฟลามทุ่งไปทั่วทุกหนแห่ง’

‘มีสถาบันการศึกษาเปิดให้เรียนจำนวนมาก และทุกคนล้วนเป็นผู้สำเร็จการศึกษา แต่คนมีศักดิ์ศรีและมีความจริงใจกลับลดจำนวนลง’

‘หนังสือ งานวิจัย และความสำเร็จในวิชาชีพมิให้ได้เรียนรู้จำนวนมาก แต่ความเป็นมนุษย์กลับถูกคุกคาม’

‘อัตราการฆ่าตัวตายในสังคมของเราในขณะนี้เพิ่มขึ้น’ ฯลฯ

2. บทความฉบับนี้ยังได้เปิดโอกาสให้ผู้สอนในสถาบันการศึกษาทุกระดับได้ทบทวนบทบาทการสอนของตน และสนับสนุนให้พิจารณา นำ VBE ไปใช้ในการจัดการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย (meaningful learning) แก่ผู้เรียน ดังนี้

‘การสอนมิใช่เป็นเพียงการให้ข้อมูลสารสนเทศ (information) แต่ยังต้องเน้นให้เห็นถึงแง่คิดมุมมอง (view) การสร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) รวมถึงการให้ความสว่าง

(enlightening) ทางปัญญาแก่ผู้เรียนให้รู้จักตัวตน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และประเพณีอันเป็นรากเหง้าของตนเองมากขึ้น ผู้ที่ได้รับการศึกษาไม่ จะนับถือศาสนาใด มีแนวปฏิบัติอย่างไร ควรมีเป้าหมายสูงสุดเดียวกันคือ สร้างแรงดลใจให้ผู้เรียนรักกัน ให้มีสันติสุข และมีความสุข รวมถึงการสร้างสมดุลทางจิตวิญญาณร่วมกัน’

‘การสอนแบบเน้นคุณค่าเป็นมากกว่าการสอนโดยครูด้วยความรู้จากหนังสือตำรา แต่เป็นการปลุกให้ตื่นขึ้น เป็นการสอนเพื่อชีวิตที่มีชีวิตเป็นแต่เพียงการสอนเพื่อสอบ จึงจำเป็นต้องสรรสร้างบรรยากาศในสถาบันการศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการถ้อยแถลงการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ฯลฯ’

3. นอกจากนั้นบทความได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในต่างประเทศรวมถึงในประเทศเนปาล และการจัดการศึกษาแบบ VBE ของประเทศเนปาลที่หันกลับไปใช้ระบบ Gurukul System แบบดั้งเดิมของตนใช้ในการสอนแบบ VBE ได้ ดังนี้

‘มีสถาบันการศึกษาในประเทศเนปาลที่ใช้ VBE อย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ในระดับรัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก แต่ระดับท้องถิ่นให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญจริงจัง และยังมีสถาบันการศึกษาจำนวนหนึ่งที่สนใจนำเอา VBE มาใช้ โดยได้หันกลับไปสนับสนุนและส่งเสริมวิธีการสอนแบบเก่าแก่ที่เรียกว่าระบบ Ancient Gurukul Education System ของตน ซึ่งทำให้สามารถนำ VBE เข้าสู่สังคมเนปาล และยังเป็นการให้ความรู้ในบทเรียนด้านความเป็นมนุษย์ที่ดีให้กับผู้เรียนได้’

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาครั้งสำคัญ

แม้ว่าการจัดการศึกษาแบบเน้นคุณค่ายังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายนัก และยังมี การนำไป

ใช้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักในสถาบันการศึกษาต่างๆเป็นจำนวนน้อยอยู่ ทั้งนี้ได้กล่าวรวมถึงประเทศเนปาลด้วย ผู้เขียนได้นำเสนอวิธีการนำเอาการจัดการศึกษาแบบ VBE นี้มาใช้จริงในระดับชาติว่า จะต้องกำหนดขั้นตอนไว้คร่าวๆ 3 ขั้นตอนคือ 1) ต้องเห็นพ้องต้องกันว่าหากไม่ใช้ VBE ประเทศจะไม่มีสังคมที่ปลอดภัย (safe society) ไม่ได้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (a developed country) และจะไม่มีบรรยากาศครอบครัวที่กลมเกลียวกัน (a harmonious family environment) 2) ต้องช่วยกันค้นหาวิธีการสอนที่สะดวกในการปฏิบัติเพื่อการประยุกต์ใช้ VBE 3) ต้องมีห้องสมุดที่ดีใช้สำหรับอ้างอิงและมีวัสดุอุปกรณ์พร้อม รวมทั้งมีแหล่งเรียนรู้ที่พร้อมจะสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบ VBE ให้ถึงมือผู้เรียนได้

VBE น่าจะสร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญให้กับวงการศึกษาคือ เนื่องจากการเรียนการสอนต้องบูรณาการความเป็นมนุษย์เข้ากับการเรียนรู้ศาสตร์ต่างๆแก่ผู้เรียน ลดความสำคัญของเนื้อหาวิชาลง ในขณะที่ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นกับลีลาการเรียน (learning styles) ของผู้เรียน การจัดตารางเรียน (the scheduling of the classroom) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (Extracurricular activities) และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (parental involvement) ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพภายในและภายนอกของผู้เรียนในขณะเดียวกัน

จากการศึกษาบทความฉบับนี้นอกจากนี้นักเขียนจะได้มีโอกาสทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงอย่างเป็นระเบียบและเป็นขั้นตอนง่ายต่อกันเข้าใจแล้ว ยังสามารถทำให้ได้จินตนาการไปว่าการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับผิดชอบอยู่นั้นมี

รูปแบบอย่างไร ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยชีวิตและจิตวิญญาณ การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับผู้อื่น และการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่สภาพทางปัญญาแล้วหรือยัง ทั้งยังได้รับการกระตุ้นให้ต้องการที่จะคิดหาเทคนิค วิธีการสอน และการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนแบบ VBE ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน

อย่างไรก็ตามดิฉันขอตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะได้เรียนรู้และมีความเข้าใจจากการอ่านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับVBEแล้ว หากผู้เขียนมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวอย่างความสำเร็จในการนำเอาVBEไปปฏิบัติทั้งในประเทศเนปาลหรือต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวอย่างจากประเทศที่มีความเด่นชัดด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น ประเทศอินเดีย จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ ซึ่งน่าจะมีรูปแบบที่ต่างไปจากวัฒนธรรมการศึกษาตะวันตกที่ทุกประเทศกำลังใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาชาติอยู่ในขณะนี้ก็จะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจชัดเจน VBE ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งอาจจะสามารถจำลองแนวคิดดังกล่าวมาสู่การปฏิบัติการของตนเอง หรือของสถาบันการศึกษาใดสถาบันหนึ่งได้อย่างถูกต้อง

บทสรุป

การนำเสนอข้อความรู้เกี่ยวกับ VBE ของผู้เขียนน่าเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ได้หันกลับมามองความสัมพันธ์ของการศึกษากับวิถีชีวิตจริงของคนในสังคม และพิจารณาต่อไปว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่แต่เดิมมีเพื่อการพัฒนาคนนั้น ยังคงถูกต้องหรือเบี่ยงเบนไปจากเดิมแล้ว หากการจัดการศึกษามีลักษณะแปลกแยกจากชีวิตจริง เน้นการ

เรียนรู้จากหลักการและทฤษฎีเพียงอย่างเดียว น่าจะเป็นการจัดการศึกษาที่ผิดพลาดและสวนทางกับเป้าหมายเดิมของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนหรือไม่ ด้วยเหตุนี้จึงมักพบในสังคมปัจจุบันว่าจำนวนคนที่มีการศึกษาสูงขึ้นมีเพิ่มขึ้นมาก แต่คุณภาพชีวิตของคนกลับตกต่ำแย่ลง ดังนั้นถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราต้องกลับมาทบทวนรูปแบบ

การจัดการศึกษาของชาติว่าควรจะเน้นการจัดการศึกษาแบบใด จึงจะสามารถพัฒนาคนให้มีอิสรภาพทางปัญญา สามารถพึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

- Vidyaya-Amritam_Ashnute. (2009). *Value-based Education : Wisdom provides immortality.*
paper presented in a Workshop organized by Save The Children and Curriculum
Development Center on 29th December, 2009. แหล่งที่มา :
http://www.uri.org/files/resource_files/Value. 31 กรกฎาคม 2555.